

Epilog francuskiej interwencji w Mali i Burkina Faso: nowy rozdział dla regionu Sahelu

Analiza

09/2023

www.csm.org.pl

Katarzyna Woźniak

Studentka analityki bezpieczeństwa w Akademii Nauk Stosowanych im. Hipolita Cegielskiego w Gnieźnie. Autorka i współautorka kilkudziesięciu materiałów analitycznych, dotyczących wydarzeń politycznych i bezpieczeństwa, głównie w Afryce. Publikuje na uczelnianej stronie analitik.pl oraz prywatnej witrynie Security in Practice.

Francja była obecna w Mali i Burkina Faso od końca XIX w. Początkowo jako mocarstwo kolonialne, a następnie główny partner polityczny, handlowy i gwarant bezpieczeństwa. Po dekadzie wspierania tych krajów w konfrontacji z grupami zbrojnymi powiązanymi z Al-Kaidą i Państwem Islamskim, w 2022 roku prezydent Emmanuel Macron zdecydował się zakończyć operację Barkhane w Mali, a rok później w Burkina Faso. Czym kierowała się Francja podejmując taką decyzję? Jakie dalsze losy czekają misje pokojowe w regionie? A przede wszystkim, jakie wyzwania stoją przed regionem Sahelu w obliczu nowego rozdziału jego historii?

EPILOG FRANCUSKIEJ INTERWENCJI W MALI I BURKINA FASO NOWY ROZDZIAŁ DLA REGIONU SAHELU

| Katarzyna Woźniak

Rys historyczny operacji Barkhane

Początkiem obecności Francji w Mali jest rok 2013. Wtedy to malijski rząd zwrócił się do Francji – byłego kolonizatora – o pomoc w zwalczeniu zbrojnej rebelii Tuaregów, która wyłoniła się z wojny w Libii i upadku Muammara Kaddafiego. Rebelianci z Narodowego Ruchu Wyzwolenia Azawadu (Mouvement National pour la Libération de l'Azawad, MNLA), chcący utworzyć osobne państwo na północy Mali - Azawad, zwrócili się o pomoc do Al-Kaidy Islamskiego Maghrebu (Al-Qaeda in the Lands of the Islamic Maghreb, AQIM w 2013 r.) i Państwa Islamskiego Wielkiej Sahary (The Islamic State in the Greate Sahara, ISGS w 2018 r.)¹. Współpraca MNLA z AQIM zaczęła wymykać się spod kontroli Tuaregów. Według tajnego dokumentu odnalezionego w Timbuktu w lutym 2013 r. lider AQIM Abdelmalek Droukdel chciał wysłużyć się MNLA i za pomocą słabego, fasadowego rządu kontrolować Mali i wprowadzić prawo szariatu² jako główny wyznacznik struktury państwa i prawa. Organizacje terrorystyczne zdawały sobie sprawę, że oficjalne przejście władzy przez nich w Mali, spotka się z międzynarodową krytyką i interwencją Zachodnich mocarstw³.

Mali było i pozostaje łatwym celem dla grup zbrojnych i organizacji terrorystycznych z kilku powodów. Po pierwsze słabe rządy i niestabilność polityczna, które są spowodowane ciągłymi puczami i zamachami stanów (przykładami są 2012, 2020 i 2021 r.). Choć siły bezpieczeństwa dokonują przewrotów w państwie, to ich zdolność walki z członkami grup zbrojnych i terrorystycznych pozostaje mało efektywna. Po drugie bezpieczeństwo w Mali ulega stopniowemu pogorszeniu. Duże znaczenia mają konflikty na tle etnicznym

¹ 'End of an era' as France pulls out of Mali. Was the mission a failure?, „Radio France Internationale”, 18.02.2022, <https://www.rfi.fr/en/af-rica/20220218-end-of-an-era-as-france-pulls-out-of-mali-but-was-it-a-failure-barkhane-serval-sahel-jihadism>, 19.06.2023.

² Prawo szariatu – zbiór zasad i przepisów oparty na Koranie i Tradycji - Sunna, obowiązujący każdego wyznawcę islamu. Reguluje życie duchowe i codzienne muzułmanów oraz sposób funkcjonowania państwa i sądów.

³ K. Danielewicz, *Konflikt zbrojny w Mali w latach 2012-2013 (część I)*, „Przegląd Geopolityczny”, tom 24, s. 112-133, <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-d039751c-4441-4ca3-977d-7d331d6a74e8>, 18.07.2023.

EPILOG FRANCUSKIEJ INTERWENCJI W MALI I BURKINA FASO NOWY ROZDZIAŁ DLA REGIONU SAHELU

| Katarzyna Woźniak

i społecznym. Od dziesięcioleci trwa spór między ludami z rodziny semicko-chamickiej zamieszkującej północne tereny Mali, a ludami zamieszkującymi Afrykę Subsaharyjską („Czarną”). Grupy zbrojne i terrorystyczne wykorzystują różnice etniczne i złą sytuację materialną, aby rekrutować młodych ludzi⁴.

Choć od czasu kolonializmu minęło ponad pół wieku, Francja wciąż uważa Afrykę za swoją strefę wpływu i sprawuje „opiekę” nad byłymi koloniami. Niestabilność polityczna oraz obecność grup zbrojnych i terrorystycznych, wzajemnie ze sobą walczących, nie sprzyjała interesom prowadzonym w Mali i regionie Sahelu. Dlatego kiedy rozpoczął się kolejny bunt Tuaregów (malijski kpt. Sanogo dokonał zamachu stanu w kraju) AQIM zaczęło przejmować kolejne tereny i walczyć z innymi grupami islamskimi. Francuzi postanowili interweniować i zawalczyć o strefę wpływu⁵. Tak w 2013 r. doszło do francuskiej operacji Serval, w ramach której 3 500 francuskich żołnierzy i 1 900 żołnierzy głównie z Czadu i Nigru w ciągu 10 miesięcy stłumiło rebelię i odzyskało kontrolę nad wcześniej zajęтыми regionami w kraju⁶.

Następczynią Servalu była operacja Barkhane. W 2014 r. islamscy bojownicy wtargnęli do stolicy Mali, Bamako. Po tym wydarzeniu ówczesny rząd malijski ponownie poprosił Francję o wsparcie wojskowe. W 2016 r. operacja Barkhane została rozszerzona o sąsiednie Burkina Faso. Stało się to, gdy AQIM przeprowadził atak w stolicy kraju, Wagadugu. Tak rozpoczęła się operacja Barkhane, która trwała blisko 10 lat. Początkowo odnoszono sukcesy i z czasem operacja rozszerzyła swój zasięg o kolejne kraje w regionie Sahelu⁷: Mauretanie, Niger i Czad. W dwóch ostatnich założono nawet dwie stałe bazy wojskowe⁸. Z bie-

⁴ Ibidem

⁵ Ibidem

⁶ 'End of an era' as France pulls out of Mali...

⁷ Sahel – region geograficzny biegnący od Oceanu Atlantycznego do Morza Czerwonego, przez Senegal, Gamię, Mauretanie, Mali, Burkina Faso, Niger, Nigerię, Czad, Sudan i Erytreę. Oddziela Afrykę Północną i Saharę od Afryki Subsaharyjskiej.

⁸ I. King, *How France failed Mali: the end of operation Barkhane*, „Harvard International Review”, 30.01.2023, <https://hir.harvard.edu/how-france-failed-mali-the-end-of-operation-barkhane/>, 19.06.2023.

EPILOG FRANCUSKIEJ INTERWENCJI W MALI I BURKINA FASO NOWY ROZDZIAŁ DLA REGIONU SAHELU

| Katarzyna Woźniak

gciem czasu do francuskich żołnierzy dołączali kolejni zwolennicy z Europy, a także ze Stanów Zjednoczonych (USA), Kanady oraz G5 Sahel⁹. Wojska francuskie miały znaczącą przewagę nad malijskimi odpowiednikami pod względem sprzętu oraz wyszkolenia. Dzięki temu byli w stanie skutecznie operować zarówno na lądzie, jak i w powietrzu, pokonując grupy zbrojne. Jednak i one miały słabe strony. Bowiem wielu francuskich żołnierzy nie miało wcześniejszego doświadczenia w prowadzeniu operacji wojskowych na kontynencie afrykańskim. Ponadto komunikacja i integracja z miejscową ludnością stanowiły niemałe wyzwanie¹⁰.

Zakończenie operacji Barkhane w Mali i Burkina Faso

Operacja Barkhane w Mali i Burkina Faso została zakończona z kilku powodów. Choć początkowo mieszkańcy obu krajów pozytywnie przyjęli obecność francuskiej armii, z czasem ich entuzjazm osłabł wobec narastającej przemocy. Kluczowe czynniki to:

- Dwa zamachy stanu w Mali w latach 2020 i 2021 oraz dwa w Burkina Faso w 2022, które doprowadziły do przejęcia władzy przez junty wojskowe. Relacje Francji z oboma krajami pogorszyły się na skutek braku porozumienia z tymi juntami¹¹.

⁹ G5 Sahel – grupa składająca się pięciu państw, której celem jest współpraca militarna, polityczna i gospodarcza.

¹⁰ E. Peltier, R. Maclean, *French soldiers quit Mali after 9 years, billions spend and many lives lost*, „The New York Times”, 19.08.2022, <https://www.nytimes.com/2022/08/15/world/africa/mali-france-military-operation.html>, 19.06.2023.

¹¹ K. Woźniak, *Analiza sytuacji w Burkina Faso pod rządami kpt. Traore*, „Security in Practice”, 11.05.2023, <https://securityinpractice.eu/analiza-sytuacji-w-burkina-faso-pod-rzadami-kpt-traore/>, 18.07.2023.

EPILOG FRANCUSKIEJ INTERWENCJI W MALI I BURKINA FASO NOWY ROZDZIAŁ DLA REGIONU SAHELU

| Katarzyna Woźniak

- Oskarżenia o podwójne standardy ze strony Francji i międzynarodowych organizacji, które potępiają pucze w Mali i Burkina Faso, lecz utrzymują stosunki z prezydentem Czadu, który de facto przejął władzę po śmierci swojego ojca¹².
- Rosnący sprzeciw młodego pokolenia wobec przestarzałego systemu „françafrique” oraz percepcja sił francuskich jako okupacyjnych¹³.
- Rosyjska dezinformacja i propaganda, które miały na celu osłabienie pozycji Francji w regionie i rozszerzenie wpływów Rosji, szczególnie poprzez fake newsy i oskarżenia wobec sił francuskich¹⁴.

Mali: Stosunki dyplomatyczne między Paryżem a Bamako uległy pogorszeniu po zamachu stanu w 2021 r., kiedy to junta wojskowa z płk Assimim Goitą przeprowadziła pucz wojskowy. Niedługo po przejęciu władzy Goita zaczął obwiniać Francję o niedotrzymywanie obietnic zawartych w Traktacie o Współpracy Obronnej (Traité de coopération pour la défense, TCMD) z 2014 r. i Umowie o Statusie Sił Zbrojnych (Status of Forces Agreement, SOFA) z 2020 r. Oba dokumenty dotyczyły obecności francuskich żołnierzy i europejskich sił partnerskich zaangażowanych w grupę zadaniową Takuba¹⁵. Społeczeństwo malijskie także zaczęło postrzegać Francję w negatywnym świetle. W ciągu kilku lat wzrosła liczba protestów i demonstracji przeciwko ingerencji byłego kolonizatora w sprawy Mali. Ponadto Malijczyków rozczarował fakt, że Francja jako mocarstwo europejskie, nie mogła poradzić sobie z grupami zbrojnymi powiązanymi

¹² Mali: Opinion - Focus in Mali Needs to Be on People, Not the Military, „AllAfrica”, 17.02.2022, <https://allafrica.com/stories/202202180115.html>, 26.03.2023.

¹³ Mali: Opinion - Focus in Mali Needs...

¹⁴ Mali: Opinion - Focus in Mali...

¹⁵ Mali breaks defence pacts with France, Europe, „Radio France International”, 3.05.2022, <https://www.rfi.fr/en/africa/20220503-mali-breaks-defence-pacts-with-france-europe-junta-sahel>, 18.07.2023.

EPILOG FRANCUSKIEJ INTERWENCJI W MALI I BURKINA FASO NOWY ROZDZIAŁ DLA REGIONU SAHELU

| Katarzyna Woźniak

z Al-Kaidą i Państwem Islamskim (Islamic State, IS). W efekcie w kraju rozpoczęły się demonstracje zachęcające juntę wojskową do nawiązania szerszej współpracy z Federacją Rosyjską. Rządy wojskowe z płk. Goita na czele, wykorzystują antyfrancuskie nastawienie społeczeństwa do sprawowania władzy, która ma być „silna i niezależna od wpływów zewnętrznych”¹⁶. W związku z nieskutecznością francuskich działań i niezadowoleniem społeczeństwa tymczasowy rząd Mali postanowił wynająć najemników z rosyjskiej Grupy Wagnera, którzy byli obecni na kontynencie afrykańskim, m.in. w Libii, Sudanie, Mozambiku czy Republice Środkowoafrykańskiej. Pierwsze wzmianki o obecności najemników w Mali pojawiły się we wrześniu 2021 r., a potwierdzone zostały przez Zachód w grudniu 2021 r. Tymczasowy rząd Mali wciąż oficjalnie nie potwierdził doniesień o wynajęciu Grupy Wagnera. Jednak Minister Spraw Zagranicznych Rosji, Siergiej Ławrow podczas podróży po kontynencie afrykańskim, zapewnił, że Moskwa będzie wspierać militarnie kraje Afryki Zachodniej walce z islamistycznymi bojownikami¹⁷. W 2023 r. Stany Zjednoczone uznały Grupę Wagnera za międzynarodową organizację przestępczą¹⁸. Wagnerowcy oskarżeni są przez organizacje humanitarne tj. Human Right Watch (HRW), Amnesty International, OHCHR o łamanie praw człowieka.

Na początku 2022 r. prezydent Francji Emmanuel Macron ogłosił wycofanie francuskich żołnierzy z Mali, biorących udział w operacji Barkhane. Sześć miesięcy później, tj. 15 sierpnia 2022 r. nastąpiło całkowite wycofanie. Część społeczeństwa francuskiego podziela zdania Malijczyków odnośnie do nieskuteczności operacji. Pojawiły się także opinie, że Francja za mocno ingeruje w politykę wewnętrzną Mali. Barkhane skrytykowano również ze względów finansowych. Była to najdłuższa i najbardziej kosztowna operacją

¹⁶ I. King, *How France failed Mali: ...*

¹⁷ Lavrov in Africa: Have Wagner mercenaries helped Mali's fight against jihadists? „BBC”, 7.02.2023, <https://www.bbc.com/news/world-africa-64555169>, 18.07.2023

¹⁸ *Treasury Sanctions Russian Proxy Wagner Group as a Transnational Criminal Organization*, „U.S. Department of The Treasury”, 26.01.2023, <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1220>, 18.07.2023.

EPILOG FRANCUSKIEJ INTERWENCJI W MALI I BURKINA FASO NOWY ROZDZIAŁ DLA REGIONU SAHELU

| Katarzyna Woźniak

francuska od czasów II wojny światowej¹⁹. Kosztowała Francję 8 mld euro i życie 53 francuskich żołnierzy²⁰.

Burkina Faso: Podobnie jak w przypadku Mali, zmiana władzy w Burkina Faso przyczyniła się do pogorszenia relacji z Francją. W 2022 r. w Burkina Faso miały miejsca dwa zamachy stanu. 24 stycznia 2022 r. w Burkina Faso doszło do przewrotu wojskowego. Dotychczasowy prezydent Roch Marc Christian Kaboré został aresztowany przez juntę wojskową, a jego miejsce jako głowy państwa zajął ppłk. Paul Henri Sandaogo Damiba. Obiecał on odbudowę kraju i jego suwerenności, a także zwiększenie bezpieczeństwa. Jednak założony cel nie został zrealizowany. Od stycznia do lipca 2022 r. liczba ataków terrorystycznych w Burkina Faso wzrosła o ponad 23%, co udowodniło nieskuteczność polityki rządzących. W wyniku powyższych czynników kpt. Ibrahim Traoré dokonał drugiego w ciągu roku zamachu stanu, tj. 30 września. Tymczasowy rząd obiecał odzyskać obszar kontrolowany przez grupy zbrojne i zwiększyć bezpieczeństwo państwa.

W pierwszych sześciu miesiącach rządów kapitana Traoré, bezpieczeństwo w Burkina Faso pogorszyło się, z licznymi atakami na cywili i wojsko. Obywatele pozytywnie odebrali wrześniowy i styczniowy pucz, ale Unia Afrykańska, Unia Europejska oraz ONZ je potępiły. Federacja Rosyjska była jednym z nielicznych, które poparły pucz i rządy Traoré²¹. Stosunki Wagadugu z Paryżem zaczęły się psuć podobnie jak w Mali, poczynając się od puczu wojskowego, a kończąc na krytyce Francji i jej działań. 24 stycznia 2023 r. Burkina Faso wypowiedziało porozumienie dotyczące obecności francuskich sił zbrojnych w kraju. Przy czym, rząd

¹⁹ I. King, *How France failed Mali: ...*

²⁰ 'End of an era' as France pulls out of Mali. Was the mission a failure?, „Radio France Internationale”, 18.02.2022, <https://www.rfi.fr/en/af-rica/20220218-end-of-an-era-as-france-pulls-out-of-mali-but-was-it-a-failure-barkhane-serval-sahel-jihadism>, 19.06.2023.

²¹ K. Woźniak, *Burkina Faso: analiza sytuacji i perspektywa rozwoju po wrześniowym zamachu stanu*, „Security in Practice”, 15.11.2022, <https://securityinpractice.eu/burkina-faso-analiza-sytuacji-i-perspektywa-rozwoju-po-wrzesniowym-zamachu-stanu/>, 18.07.2023.

EPILOG FRANCUSKIEJ INTERWENCJI W MALI I BURKINA FASO NOWY ROZDZIAŁ DLA REGIONU SAHELU

| Katarzyna Woźniak

tymczasowy kpt. Ibrahima Traore podkreślił, że nie dąży do całkowitego zerwania stosunków dyplomatycznych z Francją, chce tylko ograniczyć jej wpływy. W reakcji tysiące Burkińczyków zgromadziły się 28 stycznia w Wagadugu, świętując decyzję i popierając nawiązanie bliższych relacji z Federacją Rosyjską²².

Po wypowiedzeniu porozumienia przez Burkina Faso, Francja miała miesiąc na wycofanie swoich wojsk. Oficjalnie zrobiła to 18 lutego 2023 r.²³, zaś do końca kwietnia miał zostać zabrany cały sprzęt wojskowy. W Burkina Faso stacjonowało ok. 400 żołnierzy w ramach misji "Sabre", walczącej w regionie Sahelu z grupami zbrojnymi powiązаныmi z Al-Kaidą i Państwem Islamskim²⁴.

Przyszłość misji pokojowych w regionie

Koniec operacji Barkhane w Mali i Burkina Faso, nie oznacza jej pełnego zakończenia w Afryce. Będzie ona kontynuowana w innych krajach Sahelu. Francja zamierza prowadzić działania antyterrorystyczne w sąsiednim Nigrze i Czadzie²⁵. Operacja Barkhane nie była także jedyną misją działającą na terenie Mali i Burkina Faso. Towarzyszyły jej również inne misje militarne, doradcze i humanitarne. Dotychczas tymczasowe rządy wojskowe tych państw zdecydowały o zakończeniu misji o charakterze militarnym. W regionie wciąż pozostają misje doradczo-szkoleniowe i humanitarne.

²² *Burkina Rally Celebrate Word That French Troops Will Leave*, „Voice of America”, 28.01.2023, <https://www.voanews.com/a/burkina-rally-celebrate-word-that-french-troops-will-leave-/6938573.html>, 19.06.2023.

²³ K. Ryncarz, *Francuzi wycofują się z Afryki. Koniec misji w Burkina Faso*, „Euractiv”, 20.02.2023, <https://www.euractiv.pl/section/bezpieczenstwo-i-obrona/news/francuzi-wycofuja-sie-z-afryki-koniec-misji-w-burkina-faso/>, 19.06.2023.

²⁴ *France to Pull Troops From Burkina Faso Within a Month: Ministry*, „Voice of America”, 25.01.2023, <https://www.voanews.com/a/france-to-pull-troops-from-burkina-faso-within-a-month-ministry-/6933909.html>, 19.06.2023.

²⁵ E. Peltier, R. Maclean, *French soldiers quit Mali after 9 years, billions spend and many lives lost*, „The New York Times”, 19.08.2022, <https://www.nytimes.com/2022/08/15/world/africa/mali-france-military-operation.html>, 19.06.2023.

EPILOG FRANCUSKIEJ INTERWENCJI W MALI I BURKINA FASO NOWY ROZDZIAŁ DLA REGIONU SAHELU

| Katarzyna Woźniak

Grupa G5 Sahel, utworzona w 2014 r. z Mauretanii, Mali, Burkina Faso, Nigru i Czadu, miała za zadanie zwalczanie terroryzmu oraz współpracę regionalną. Pomimo jej kluczowej roli w walce z terroryzmem, jej aktywność maleje. W latach 2017-2022 przeprowadzono tylko kilka operacji, sytuacja w regionie Sahelu się pogorszyła, a przemiany polityczne w trzech krajach członkowskich spowolniły działania grupy. Ostatnie spotkanie polityczne miało miejsce w listopadzie 2021 r., a w maju 2022 r. Mali zdecydowało o wycofaniu się z G5 Sahel²⁶.

W Mali zakończona została nie tylko operacja Barkhane, ale również działalność Grupy Zadaniowej Takuba (Takuba Task Force, TTF)²⁷. Służyła jako organ doradczy malijskich sił zbrojnych oraz koordynowała relacje pomiędzy partnerami G5 Sahel, a innymi podmiotami międzynarodowymi. Działalność TTF zawieszono 30 czerwca 2022 r.²⁸.

Od 2013 r. w Mali i innych krajach G5 Sahel funkcjonuje Misja Szkoleniowa Unii Europejskiej (EUTM Mali). Jej głównym celem jest szkolenie malijskich sił zbrojnych w zakresie dowodzenia, prawa humanitarnego oraz ochrony ludności cywilnej. Misja liczyła prawie 700 żołnierzy z 25 krajów, ale z powodu niestabilności politycznej liczba żołnierzy została zmniejszona o połowę. Żołnierze EUTM Mali nie uczestniczą w operacjach bojowych. Obecnie trwa piąty mandat misji (2020-2024).²⁹ Z uwagi na zakończenie operacji Barkhane w Mali, w kwietniu 2022 r. Unia Europejska zdecydowała o zawieszeniu części misji szkoleniowych EUTM Mali. Powodem była obawa o ingerencję najemników z rosyjskiej Grupy Wagnera w misję. Jej działalność może być wznowiona, gdy zostaną spełnione warunki stawiane przez UE. Wtedy

²⁶ *Mali's withdrawal from G5 Sahel, Joint Force 'a setback' for the region*, „United Nations”, 18.05.2022, <https://news.un.org/en/story/2022/05/1118582>, 9.07.2023.

²⁷ Takuba Task Force – grupa zadaniowa, utworzona w 2019 r. jako organ doradczy malijskich sił zbrojnych. Współdziałała z operacją Barkhane. W jej skład wchodziły żołnierze z Belgii, Czech, Danii, Estonii, Węgier, Włoch, Holandii, Portugalii i Szwecji. *EU's Takuba Anti-Terror Force Quits Junta-Controlled Mali*, „The Defence Post”, 1.07.2022, <https://www.thedefensepost.com/2022/07/01/eu-takuba-quits-mali/>, 19.06.2023.

²⁸ *EU's Takuba Anti-Terror Force...*

²⁹ *European Union Training Mission Mali*, „EUTM Mali”, <https://eutmmali.eu/>, 27.06.2023.

EPILOG FRANCUSKIEJ INTERWENCJI W MALI I BURKINA FASO NOWY ROZDZIAŁ DLA REGIONU SAHELU

| Katarzyna Woźniak

to misja wesprze działania mające na celu utworzenie w Mali skutecznych sił zbrojnych znajdujących się pod kontrolną demokratycznego rządu³⁰.

Od 2015 r. w Mali działa Misja UE na rzecz Budowania Potencjału (EUCAP Sahel Mali). Jest to cywilna inicjatywa UE oferująca doradztwo, szkolenia i wsparcie dla policji, żandarmerii oraz straży granicznej Mali. Misja promuje prawa człowieka, równość płci i współpracę między siłami bezpieczeństwa a społeczeństwem obywatelskim. Jej mandat został przedłużony do 2025 r.³¹. Mimo że obie misje europejskie nie zostały potępione przez malijską juntę wojskową, to zmodyfikowano je tak, aby odpowiadały obecnej sytuacji politycznej.

Od 2013 r. w Mali funkcjonowała misja ONZ o nazwie MINUSMA, mająca na celu stabilizację kraju i wsparcie procesów politycznych. 16 czerwca 2023 r., minister spraw zagranicznych Mali, Abdoulaye Diop, na posiedzeniu Rady Bezpieczeństwa ONZ, wezwał do natychmiastowego wycofania sił pokojowych MINUSMA z Mali, wskazując na ich nieefektywność i pogarszający się poziom bezpieczeństwa.³² W maju 2023 r. w Bamako odbyły się protesty, podczas których Malijczycy domagali się zakończenia misji pokojowej ONZ, MINUSMA, zarzucając jej brak interwencji podczas masakr ludności oraz próby zdyskredytowania malijskiej armii. Napięcia między misją a Mali nasiliły się po zamachach stanu w latach 2020-2021, gdy junta wojskowa nawiązała kontakty z Grupą Wagnera, a Francja i sojusznicy nie spełniali już

³⁰ *EU ends part of Mali training mission, fearing Russian interference, Borrell says*, „Reuters”, 12.04.2022, <https://www.reuters.com/world/eu-ends-part-mali-training-mission-fearing-russian-interference-borrell-says-2022-04-11/>, 27.06.2023.

³¹ *About EUCAP Sahel Mali*, „EUCAP Sahel Mali”, 15.09.2021, https://www.eeas.europa.eu/eucap-sahel-mali/about-eucap-sahel-mali_en?s=331, 27.06.2023.

³² *Mali asks UN to withdraw its peacekeeping mission 'without delay'*, „Aljazeera”, 16.06.2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/6/16/mali-asks-un-to-withdraw-its-peacekeeping-mission-without-delay>, 28.06.2023.

EPILOG FRANCUSKIEJ INTERWENCJI W MALI I BURKINA FASO NOWY ROZDZIAŁ DLA REGIONU SAHELU

| Katarzyna Woźniak

oczekiwań Malijszczyków. ONZ oskarżyła malijską armię i najemników o łamanie praw człowieka i egzekucję 500 cywilów w wiosce Moura.³³ 30 czerwca 2023 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ podjęła decyzję o zakończeniu misji MINUSMA. Proces wycofywania żołnierzy ma trwać od 1 lipca do 31 grudnia 2023 r. W tym czasie personel liczący ponad 15 tys. osób ma opuścić Mali³⁴.

Reperkusje dla obszaru Sahelu

Bezpieczeństwo w regionie Sahelu, zwłaszcza w Mali i Burkina Faso, pogarsza się z powodu ataków grup zbrojnych na siły bezpieczeństwa i obiekty wojskowe³⁵. W lutym 2023 r. przy granicy Burkina Faso i Nigru zginęło od 51 do 70 żołnierzy.³⁶ W kwietniu 2022 r. ataki na bazy wojskowe w Mali i Burkina Faso pochłonęły 15 ofiar³⁷, a w listopadzie 2021 r. w zasadzce w Burkina Faso zginęło 57 żandarmów³⁸. Cywile są także narażeni na przemoc, w tym ataki na wioski, grabieże, gwałty, tortury i mordy. Grupy zbrojne utrudniają życie w miastach, które zajmują. Malijskie siły bezpieczeństwa oskarżane są o tortury i złe traktowanie cywilów, podobnie jak armia Mali i grupa Wagnera, które atakują głównie cywilów. Organizacje jak Human Rights Watch czy Amnesty International potwierdzają te oskarżenia³⁹. Sytuacja doprowadziła do wzrostu liczby osób przesiedlonych, którzy potrzebują pomocy humanitarnej. Wielu z nich udaje się do

³³ *Mali protesters demand exit of UN peacekeeping mission*, „Aljazeera”, 26.05.2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/5/26/mali-protesters-demand-exit-of-un-peacekeepers>, 28.06.2023.

³⁴ *Security council ends minusma mandate, adopts withdrawal resolution*, „MINUSMA”, 30.06.2023, <https://minusma.unmissions.org/en/security-council-ends-minusma-mandate-adopts-withdrawal-resolution>, 8.07.2023.

³⁵ *Mali: Al-Qaeda Affiliate Claims Attack on Mali's Largest Military Base*, „AllAfrica”, 23.07.2022, <https://allafrica.com/stories/202207240005.html>, 19.06.2023.

³⁶ K. Woźniak, *Analiza sytuacji w Burkina Faso...*

³⁷ *15 soldiers, 6 civilians killed in attacks in Mali, Burkina Faso*, „Aljazeera”, 24.04.2022, <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/24/six-soldiers-killed-20-injured-in-mali-terror-attacks-2>, 20.07.2023.

³⁸ K. Woźniak, *Analiza sytuacji w Burkina Faso...*

³⁹ *Mali's foreign minister accuses France of 'espionage and destabilising acts' at UN*, „Radio France Internationale”, 19.10.2022, <https://www.rfi.fr/en/africa/20221019-mali-s-foreign-minister-accuses-france-of-espionage-and-destabilising-acts-at-un>, 19.06.2023.

EPILOG FRANCUSKIEJ INTERWENCJI W MALI I BURKINA FASO NOWY ROZDZIAŁ DLA REGIONU SAHELU

| Katarzyna Woźniak

Nigru, który mimo własnych problemów przyjmuje uchodźców. Ponad 2,7 mln ludzi musiało opuścić swoje domy z powodu przemocy⁴⁰. Organizacje humanitarne, takie jak Lekarze bez Granic czy Czerwony Krzyż, również są narażone na ataki. W 2022 i 2023 r. doszło do kilku incydentów, w wyniku których zginęli ich pracownicy podczas misji w Mali i Burkina Faso⁴¹.

Konflikt w Sahelu wpłynął na sytuację 10 mln dzieci w Burkina Faso, Mali i Nigrze⁴². W 2022 r., w Burkina Faso trzykrotnie wzrosła liczba dzieci potrzebujących wsparcia w porównaniu do poprzedniego roku. Ataki i operacje bezpieczeństwa skutkowały zgonami i zranieniami dzieci. Grupy zbrojne przeciwstawiające się edukacji palą szkoły i atakują nauczycieli, co doprowadziło do zamknięcia ponad 8 300 placówek⁴³.

Międzynarodowe organizacje wspierały rozwój, ale ich wycofanie zwiększa wpływ innych graczy, takich jak Rosja, Chiny czy kraje Zatoki Perskiej⁴⁴. Kontrola rządów nad terytoriami maleje, z Burkina Faso kontrolującym jedynie 60% swojego terenu w 2022 r. Ograniczona wolność słowa w Mali i Burkina Faso prowadzi do aresztowań krytyków rządów i zawieszenia działalności profrancuskich mediów⁴⁵. Wzrasta napięcie dyplomatyczne: malijska junta wydalila francuskiego ambasadora, a rząd Burkina Faso wysoka

⁴⁰ *Malian Military Junta Scuttles Security Partnerships...*

⁴¹ *Mali: International Red Cross and Red Crescent Movement strongly condemns killing of two Red Cross aid workers*, „International Committee of the Red Cross”, 2.06.2022, <https://www.icrc.org/en/document/mali-int-red-cross-and-red-crescent-movement-strongly-condemns-killing-of-two-red-cross-aid-workers>, 19.06.2023.

⁴² Improwizowany ładunek wybuchowy (Improvised Explosive Device, IED) – bomba skonstruowana z niekonwencjonalnych lub w połączeniu z konwencyjnymi materiałów wybuchowych, zawierająca szkodliwe destrukcyjne, śmiertelne, pirotechniczne lub zapalające się chemikalia. Zaprojektowana do niszczenia lub obezwładniania personelu lub pojazdów.

⁴³ *Child alert: Extreme jeopardy in the central Sahel*, „UNICEF”, 03.2023, <https://www.unicef.org/child-alert/central-sahel-extreme-jeopardy>, 19.06.2023.

⁴⁴ *Child alert: Extreme jeopardy in the central Sahel*, „UNICEF”, 03.2023, <https://www.unicef.org/child-alert/central-sahel-extreme-jeopardy>, 19.06.2023.

⁴⁵ *Mali: Rights Reforms Crucial for Civilian Rule*, „Human Right Watch”, 9.08.2022, <https://www.hrw.org/news/2022/08/09/mali-rights-reforms-crucial-civilian-rule>, 19.06.2023.

EPILOG FRANCUSKIEJ INTERWENCJI W MALI I BURKINA FASO NOWY ROZDZIAŁ DLA REGIONU SAHELU

| Katarzyna Woźniak

rangą urzędniczkę ONZ i apeluje o wymianę ambasadora Francji. Władze przy tym oświadczyły, że działania wymierzone we Francję nie mają na celu całkowitego zerwania stosunków dyplomatycznych, lecz tylko ograniczenia obecności byłego kolonizatora⁴⁶.

Podsumowanie

Kryzys w Mali i Burkina Faso jest wielowymiarowy. Granice pomiędzy buntownikami, dżihadystami a zwykłymi obywatelami stają się coraz bardziej niejasne. Francja, podczas swojego zaangażowania w obu krajach, nie dostrzegła pełnej złożoności sytuacji, koncentrując się głównie na interwencji wojskowej, powołując się przy tym na swój status byłego kolonizatora – co często bywało nieprzychylnie odbierane. Junty wojskowe, niestety, nie wykorzystały doświadczeń Francji i kontynuują podobną taktykę, wspierając się pomocą rosyjskich najemników. Pokój w regionie Sahelu będzie niemożliwy do osiągnięcia bez stabilnego rządu oraz wsparcia zarówno wojskowego, jak i humanitarnego z zewnątrz. Jednak niepowodzenie operacji Barkhane prowadzonej przez Francję w Mali i Burkina Faso skłoniło władze francuskie do przemyślenia dotychczasowej polityki wobec Afryki. Paryż planuje wprowadzenie nowych, bardziej dostosowanych do rzeczywistości strategii w odniesieniu do swojego zaangażowania w Afryce. Kluczem do tego ma być uwzględnienie nastrojów antykolonialnych, obecności rosyjskiej Grupy Wagnera i rosnącej mocy grup zbrojnych. Wszystkie działania mają być poprzedzone konsultacjami z afrykańskimi partnerami.

⁴⁶ *France to Pull Troops from Burkina Faso...*

CSM jest niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi problemami polityki międzynarodowej. Fundacja została zarejestrowana w 1996 r. CSM prowadzi działalność badawczą i edukacyjną, wydaje publikacje, organizuje konferencje i spotkania, uczestniczy w międzynarodowych projektach we współpracy z podobnymi instytucjami w wielu krajach. Tworzy forum debaty i wymiany idei w sprawach polityki zagranicznej, relacji między państwami oraz wyzwań globalnego świata. Działalność CSM jest adresowana przede wszystkim do samorządowców i przedsiębiorców, a także administracji centralnej, polityków, dyplomatów, politologów i mediów. Od 2009 r. CSM jest uznawany za jeden z najlepszych think tanków Europy Środkowo-Wschodniej w badaniu „The Leading Public Policy Research Organizations In The World” przeprowadzonym przez Uniwersytet Pensylwanii.

Centrum Stosunków Międzynarodowych, ul. Ogrody 24, 03-994 Warszawa, t: +48 608 593 632
www.twitter.com/CIR_CSM www.facebook.com/CIR.CSM

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH